

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.091
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії	Олександр Єщенко
	(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1975 року народження, громадянин	України
	(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))
освіта вища: закінчив у 2003 році	Одеську національну юридичну академію
	(найменування закладу вищої освіти)
за спеціальністю (спеціальностями)	«Правознавство»
	(за дипломом)
працює суддя	П'ятий апеляційний адміністративний суд, м. Одеса
	(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)
виконав акредитовану освітньо-наукову програму	Право
Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом	Одеського державного
	(повне найменування закладу)
університету внутрішніх справ від «29» серпня 2025 року № 435, у складі:	
(вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)	
Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Аліна Денисова доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ
Рецензентів -	Віра Галуцько доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ
	Ганна Собко доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ.
Офіційних опонентів -	Андрій Бойчук доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та цифрової економіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
	Павло Хотенець кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.
	(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «05» листопада 2025 року прийняла рішення про присудження
ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право
(галузь знань)

Олександрю Єщенку

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Доступ до правосуддя в Україні:
історико-правове дослідження»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями)

081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка
здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в Одеському державному університеті внутрішніх справ
(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник Дмитро Швець доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України, ректор Львівського
державного університету внутрішніх справ.

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в іноземному періодичному виданні, 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Єщенко О. В. Доступ до правосуддя: ретроспектива філософського обґрунтування. *Правові новели*. 2023. № 21. С. 229-237. DOI:<https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.32>.

2. Єщенко О. В. Теоретико-порівняльний аспект концепту доступу до правосуддя. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73), № 1. С. 100-105. DOI:<https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.1/16>.

3. Єщенко О. В. Особливості доступу до правосуддя в часи Київської Русі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73), № 5. С. 122-129. DOI:<https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.5/22>.

4. Єщенко О. В. Нормативно-правове регулювання принципу доступу до правосуддя. *Право і суспільство*. 2023. № 2, т. 2. С. 368-375. DOI:<https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.54>.

5. Єщенко О. В. Доступ до правосуддя у різних видах судового процесу. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 3. С. 295–303. DOI:<https://doi.org/10.51647/kelm.2023.3.48>.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Андрій Бойчук, доктор юридичних наук, професор.

Дисертаційному дослідженню, що рецензується, притаманні і деякі дискусійні положення, спірність яких викликає необхідність зазначення про них у відгуку.

По-перше, О.В. Єщенко в своїй роботі не приділив належної уваги питанню співвідношення доступу до правосуддя та ефективності правосуддя, ураховуючи загальний вектор роботи, який має історико-правовий вимір. Цілком вочевидь, що відносна доступність правосуддя незалежно від часу та історичного контексту без його ефективності, не може бути, сама по собі панацеєю.

По-друге, в контексті роботи важливе значення має такий концепт як «судова політика». Звісно, що саме вона завжди визначала те, яким й буде доступ до правосуддя. Як слідує із змісту роботи, автором питання щодо смислового наповнення поняття «судова політика», насамперед, в широкому історичному контексті не розглянуто, що в контексті історико-теоретичних філософських передумов доступу до правосуддя, слід вважати як певне упущення.

По-третє, наголошуючи на тому, що «... в сучасних юридичних, наукових розробках все більше акцентується увага на тому, що доступ до правосуддя є не тільки правом самим по собі, він водночас забезпечує реалізацію інших прав. Доступ до правосуддя є вагомим чинником у забезпеченні верховенства права й пронизує різні галузі права» (стор. 59), автор не пояснює, що слід розуміти під «чинником у забезпеченні верховенства права». Крім того, якщо чинники забезпечення верховенства права пронизують різні галузі права, чи можна їх відносити до числа загально-правових явищ. Відповіді на вказані питання мали б бути подані автором у дослідженні.

По-четверте, у науковому дослідженні О.В. Єщенко вказує про те, що «...в Україні наразі не конституйовано поняття «доступ до правосуддя» (стор. 255). Водночас, як слідує із аналізу змісту роботи, автор не висловив власної точки зору щодо доцільності конституціоналізації поняття «доступ до правосуддя».

Вищенаведені дискусійні положення взагалі не мають негативного характеру і не впливають на належний рівень дисертації на здобуття наукового ступеню доктора філософії в галузі права, що рецензується. Полемічність окремих положень, про які мова йде вище, притаманна будь-якій творчій роботі, зокрема науковій роботі, представленої на здобуття наукового ступеню доктора філософії із зазначеного напрямку дослідження. Тому автору пропонується в подальшому

здійснити творчий пошук науково-аргументованих відповідей на висловлені запитання та спірні положення даної роботи.

Павло Хотенець, кандидат юридичних наук.

Поруч із очевидними позитивними моментами, проведений аналіз дисертаційного дослідження вказує на те, що деякі викладені положення мають дискусійний характер та вимагають додаткового обґрунтування та пояснення під час захисту в т.ч.:

1) на сторінці 63 дисертаційної роботи автором звертається увага на тому, що «...Руська Правда використовувала загальний термін «судді» для позначення тих, хто мав судову владу. До цієї категорії також належали представники громади, відомі як «добрі люди», які вирішували питання про винуватість обвинуваченого. Старші судді визначали характер вироку та наглядали за його виконанням. Ця правова система має певну схожість із сучасною системою судів присяжних, яка виникла пізніше і ґрунтується на схожих принципах. У Київській Русі общинний суд, що складався з представників громади, відомих як «добрі люди», розглядав кримінальні справи та цивільні позови, що впливали з договорів. «Добрі люди» визначали, чи було скоєно злочин або подано скаргу, і заслуховували свідчення сторін».

Із цього історичного факту простежується цікава юридична особливість, пов'язана із тим, що спочатку доступ до правосуддя був виключно пов'язаний із розсудом, дискрецією носіїв судової влади. Тривалий історичний шлях розвитку судового права привів до того, що наразі доступ до правосуддя, на відміну від минулих історичних періодів, не асоціюється із судовим розсудом, а обумовлений суто юридичними процедурами.

Вказаній обставині в роботі доцільно було приділити значно більшої дослідницької уваги;

2) на сторінці 131 дисертаційного дослідження автором звертається увага на те, що «... відповідно до Статуту цивільного судочинства процесуальною дієздатністю не користувалися такі категорії осіб: 1) підопічні особи; 2) марнотрати; 3) неспроможні боржники; 4) особи-фікції». Сучасне вітчизняне законодавство не оперує такою юридичною конструкцією, як «особи-фікції». Зважаючи на цю обставину, в дослідженні необхідно було показати, якій смисл вкладався в поняття «особи-фікції».

3) автором показано, що «... особливістю польського середньовічного правосуддя був судовий формалізм. Судочинство здійснювалося усно й відкрито з дотриманням визначених процесуальних норм. У цей період процесуальні питання детально регулювалися князівськими статутами, які мали загальнодержавне значення. Характерними рисами цього періоду стали:

розмежування цивільного й кримінального судочинства, чітко виражений обвинувальний характер судового процесу» (стор. 259).

Судовий формалізм в залежності від смислового контексту може інтерпретуватися в позитивному ракурсі, як детальне правове регулювання з чіткими правовими процедурами та очевидними правовими наслідками. З іншого боку судовий формалізм може сприйматися в негативному сенсі, коли має місце штучне затягування судового процесу, надлишкова зарегульованість окремих судових процедур. За цих обставин, в роботі необхідно було надати відповідну юридичну та історико-правову оцінку судовому формалізму польського середньовічного правосуддя.

Водночас, підсумовуючи наведене вище, необхідно зазначити, що представлені зауваження та дискусійні положення лише підкреслюють складність поставлених дослідницьких задач та актуальність досліджуваної проблематики, а отже, жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від рецензованої наукової роботи.

Віра Галунько доктор юридичних наук, професор.

У цілому відзначаючи логічність і послідовність побудови дослідження, його новизну, обґрунтованість та аргументованість отриманих результатів, належний науковий рівень дисертації, потрібно звернути увагу дисертанта на певні положення, що викликають зауваження:

1. У першому розділі здобувач досліджує доступ до правосуддя в контексті світової філософсько-правової думки: онтологічні та історичні аспекти, однак не приводить яскравих прикладів, що значно б покращило дисертаційне дослідження.

2. У підрозділі 2.4. здобувач здійснює дослідження специфіки доступу до правосуддя в межах радянської правової системи, однак не наводить позитивних та негативних прикладів такої системи.

3. Здобувач зазначає, що доступ до різних видів судочинства має свої особливості, але не розкриває ці види та не виокремлює їх особливості.

4. У дисертаційному дослідженні здобувач зазначає, що поняття судової влади, принципів її здійснення, судової системи та правосуддя набули конкретного правового змісту, однак не розкриває його.

5. Дисертант зазначає, що в Україні наразі не конституційовано поняття «доступ до правосуддя», однак не надає жодних пропозицій щодо внесення змін до законодавства.

Наведені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Ганна Собко, доктор юридичних наук, професор.

Позитивно оцінюючи зміст дисертації О. В. Єщенка «Доступ до правосуддя в Україні: історико-правове дослідження» та відзначивши її відповідність вимогам до робіт, які подані на здобуття ступеня доктора філософії, є певні міркування, зауваження і рекомендації, що можуть слугувати предметом дискусії під час захисту дисертації, зокрема:

1. Під час ознайомлення із текстом дисертаційного дослідження виявилось, що автор у своїй роботі не проаналізував сучасні практики Європейського суду з прав людини, що безпосередньо стосуються доступу до правосуддя, та їхній вплив на національну правову систему, на нашу думку розгляд цієї практики збагатив би практичну значущість роботи;

2. Автором у деяких частинах (особливо при характеристиці радянського періоду) спостерігається переобтяженість фактологічним матеріалом, що ускладнює виділення концептуальних висновків;

3. В роботі використано достатню кількість методів на що було звернуто увагу, проте робота би тільки виграла якщо б автор додатково використав порівняльно-правовий метод для аналізу законодавств різних країн, які мабуть мають схожі етапи розвитку судочинства, наприклад, досвід країн Центральної та Східної Європи у забезпеченні доступу до правосуддя після здобуття незалежності.

Висловлюю сподівання, що окреслені зауваження та рекомендації стануть предметом подальших наукових досліджень автора. Дисертація О. В. Єщенка «Доступ до правосуддя в Україні: історико-правове дослідження» виконана на достатньому науковому рівні, із широким використанням загальної та спеціальної літератури, має теоретичну і практичну значущість.

Слід відмітити, що вказані зауваження і побажання є рекомендаційними і в цілому не позначаються на позитивній оцінці дисертації, а насамперед характеризують складність та актуальність досліджуваної проблематики, оскільки спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Аліна Денисова, доктор юридичних наук, професор – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада
ДФ 41.884.091 присуджує

Олександрю Єщенку

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) .

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється
підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Аліна ДЕНИСОВА

(власне ім'я та прізвище)

